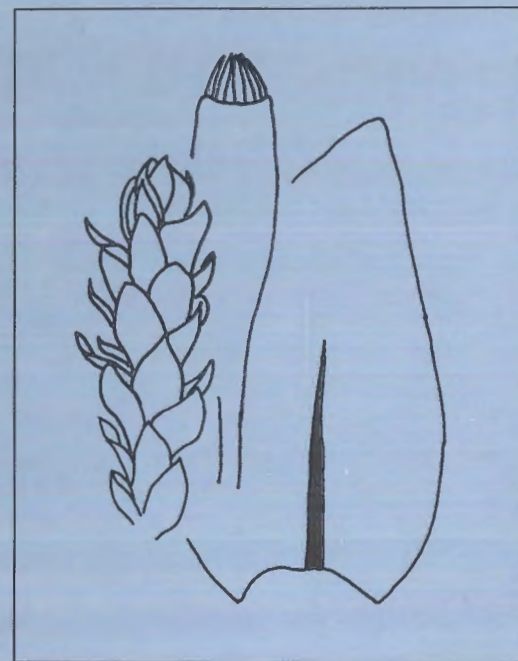

PU
5419

MYRINIA

Föreningen Mossornas Vänners tidskrift

Volym 5, Häfte 2
December 1995

Nils Hakelier
1929-1995

Nils Hakelier föddes 1929 i Örebro. Efter studentexamen vid Karolinska Läroverket läste han juridik i Uppsala, varefter han återvände till sin hemstad, som han förblev trogen, med undantag för några år i Västerås. Han tjänstgjorde hela sitt verksamma liv vid länsstyrelsen där han blev förste länsassessor.

Jag vet inte hur Nils Hakelier först blev intresserad av mossor. En rolig historia i sammanhanget är emellertid att Nils lär ha blivit varnad av sin mamma för att hålla på med mossor eftersom hon kände till en person i umgängeskretsen som hade samma intresse, och som med tiden blivit lite tokig. Som tur är fortsatte dock Nils med bryologin, utan att visa tecken på de förutspådda följderna av detta.

Nils kom tidigt i kontakt med Åke Hovgard, som då var landshövding på Gotland. Sommaren 1957 exkurerade de tillsammans på ön och använde därvid landshövdingens stora tjänstebil med nummerplåt I1, något som var helt i sin ordning på den tiden. Jag kan tänka mig att herrarna väckte en viss uppmärksamhet.

Jag träffade Nils Hakelien för första gången sommaren 1958 då vi tillsammans med Åke Hovgard besökte den norska västkusten. Det var intressant att se med vilken respekt landshövdingen bemötte den så mycket yngre amatör-bryologen. Nils hade då aldrig tidigare varit utanför Sveriges gränser, men hade läst på ordentligt och sparde sig ingen fysisk möda för att hitta vad han sökte. Vi kom också hem med fina samlingar från Dirdal i Rogaland och många andra klassiska lokaler.

Nils Hakelien hade sina "stamlokaler" till vilka han ofta återvände för fördjupade studier. Det var Kilsbergen i Närke, delar av Härjedalsfjällen och Jämtland, men också kalkstråken i Västmanland. Sommaren 1960 hade jag privilegiet att få besöka just Västmanland tillsammans med Nils. Det var en säregen upplevelse. Nils visste precis på vilka stenblock de olika *Seligeria*-arterna växte. Han hade också synpunkter på hur man samlade dem så att återväxten inte äventyrades.

År 1963 bjöd han mig på mossor i Kilsbergen och på stranden av Vättern vid dess nordspets.

Nordisk Bryologisk Förening bildades 1966 och Nils var med bland de konstituerande medlemmarna. Föreningens första sommarexkursion gick därefter till en av Nils stamlokaler i Vikers socken i Västmanland. Jag var förhindrad att delta men hörde berättelser om det mycket intensiva ledarskap som Nils utövade.

Sommaren 1968 träffade jag ännu en gång Nils Hakelien i Norge. Det var under NBF exkursion till ön Stord utanför Bergen. Det mötet klövs snart i två delar. En grupp "mogna" bryologer under ledning av Per Störmer och en ungdomsgrupp under ledning av Nils. De senare skydde ingen fysisk möda i sina ansträngningar att finna absolut alla mossor som var på något sätt speciella för trakten - och jag skulle tro att de lyckades!

Ytterligare en exkursion i Nordisk Bryologisk Förenings regi, till Västergötland 1974 leddes av Nils Hakelien, denna gång tillsammans med Bengt M. P. Larsson.

Efter NBF i Norge träffades vi några gånger när Nils kom till Stockholm för att hjälpa Edvard von Krusenstjerna med fältarbetet till Stockholmstraktens Mossor. Jag minns speciellt hur Nils klättrade upp i alla branta stup och kom ner med mossor som ingen hade sett tidigare i de trakterna.

Under de senaste decennierna träffades vi inte så ofta. På avstånd kunde jag emellertid följa hur han expanderade sitt intresseområde till att omfatta hela Europa. Han samlade bland annat i sydliga länder, från iberiska halvön till Balkan. För att underlätta resandet lärde han sig flera främmande språk.

Vid besök hos Nils i Örebro fick jag en viss insyn i hans sätt att arbeta. Han var mycket rogal med att inget skulle ligga obestämt mer än en vecka. Hans herbarium var mycket ordentligt, för att inte säga prydligt, liksom hans etiketter, vilka alltid innehöll alla de uppgifter som man rimligen kan begära. Hans kollekt var alltid rikliga och väl pressade och han lämnade oftast dubletter till Riksmuseet i Stockholm. Herbariet förvarades i ett antal vackra skåp av ek, vilka han hade låtit tillverka speciellt för ändamålet.

Nils Hakelien hörde inte till dem som ville gå till eftervärlden som beskrivare av nya arter. En ny art har han emellertid begått tillsammans med Jan-Peter Frahm, och det är *Trematodon laetevirens*.

Vi bryologer minns Nils Hakelien som en sällsynt intensiv person med stränga och fasta principer som han följde utan att göra undantag för sig själv. Hans kunskaper var mycket djupa och breda och omfattade inte bara mossor utan även kärlväxter och svampar. Hans arbete inom botaniken karaktäriserades av ordning och logik och han hade föga förståelse för de kollegor som han betraktade som ytliga eller slarviga.

Nils Hakelien's vackra samling av mossor testamenterade han till Naturhistoriska Riksmuseet. Den kommer väl med tiden att sorteras in i det allmänna mossherbariet. Egentligen borde hans herbarium inte skingras, utan förbli ett monument över en exemplarisk och sällsynt framgångsrik samlargärning, men detta är naturligtvis en opraktisk synpunkt som han själv säkert inte hade gillat.

Nils Hakelien's publikationer inom bryologi

Hakelien, N. 1957. Mossor från västra Jämtland. Svensk Bot. Tidskr. 51: 613-614.

Hakelien, N. 1960. Bidrag till kännedomen om Närke's mossflora. Svensk Bot. Tidskr. 54: 407-410.

Hakelien, N. 1961. Mossor från västra Jämtland. Svensk Bot. Tidskr. 55: 229-232.

Hakelien, N. 1963. Bidrag till Sveriges mossflora. I. Svensk Bot. Tidskr. 57: 84

Hakelien, N. 1963. Bidrag till Sveriges mossflora. II. Västmanland. Svensk Bot. Tidskr. 57: 402-406.

Hakelien, N. 1965. Bidrag till Sveriges mossflora. III. Svensk Bot. Tidskr. 59: 165-167.

Hakelien, N. 1965. Bidrag till Sveriges mossflora. IV. Svensk Bot. Tidskr. 59: 503-505.

Hakelien, N. 1966. Bidrag till Sveriges mossflora. V. Svensk Bot. Tidskr. 60: 216-217.

Hakelien, N. & Frahm J.-P. 1976. *Trematodon laetevirens* sp. nov., eine neue Moosart in Skandinavien. Lindbergia 3: 221-225.

Hakelien, N. & Larsson, B. M. P. 1976. Nordisk Bryologisk Förenings exkursion 1974. Lindbergia 3: 345-346.

Andra publikationer av intresse

Krusenstjerna, E. von 1967. Nordisk bryologisk förenings första möte i Nora 1966. Svensk Bot. Tidskr. 61: 311-317.

Nyholm, E. 1968. Nordisk bryologisk förening. Meeting in 1967. Svensk Bot. Tidskr. 62: 482-483.

Gillis Een

Olle Mårtensson död

Sommaren 1995 avled även Olle Mårtensson. Olle är väl för de flesta svenska bryologer mest känd för sina arbeten om mossorna i fjällen, men hans verksamhet sträckte sig långt utanför våra gränser. En utförligare minnesartikel kommer att publiceras i Lindbergia.

Lars Söderström

Besök i nordiska klipptussens tassemarker

Bengt Oldhammer

Oljonsbyn 5290, 794 92 Orsa, Sverige

Abstract: A new locality for *Cynodontium suecicum* (H. Arn. & C. Jens.) I. Hag. is reported from the province of Dalarna, in central Sweden. The locality is a steep south slope of a siliceous mountain with old spruce forest and harbour also other rare and endangered bryophytes and lichens. The threat to *C. suecicum* is discussed and the most urgent action needed in order to maintain viable populations of those bryophytes and lichens occurring in this slope is to protect the surrounding forest from being clear-cut.

Nordisk klipptuss, *Cynodontium suecicum*, är en art som attraherat mig senaste tiden, dels på grund av dess sällsynthet, dels beroende på att den tycks vara endemisk för Fennoskandia inklusive angränsande del av Ryssland. Det latinska artnamnet väcker ju också vissa patriotiska känslor.

Under mina strövtåg bland diverse branter och klippblock de senaste två åren har jag försökt slänga ett extra getöga efter denna klenod. Klipptussar finns det vanligen gott om, men att hitta den nordiska klipptussen är värre. Även om jag inte systematiskt eller målmedvetet letat efter arten förefaller den vara sällsynt. Att arten är påträffad vid så fina lokaler som t ex Lybergsgnupen i Mora, Styggforsen i Rättvik och Helvetesfallet i Orsa är förmodligen inte bara tillfälligheter? Den är nog lite kräsen!

27/6 1995 besökte jag och Peter Turander i Steget före i Orsa Pettsberget/Tjäberget. Där finns en fyra km lång intakt östbrant med granskog 550-600 m ö h som ligger i Emådalen, inte långt från riksvägen mellan Mora-Östersund. Man svänger av i stigningen upp mot det 5 000 hektar stora myrkomplexet Koppången.

Jag minns vår tur särskilt väl då hjortronen blommade ovanligt rikligt med vita mattor på myrarna (mest hanblommor). I kikaren kunde man dessutom se hur grantopparnas oerhört vackra honkottar lyste röda mot den blå sommarhimmeln. Kottår är att vänta 1996. Till saken. Själva Pettsberget består mestadels av en röd porfyrit med få basiska mineraler och följaktligen har berget föga blomsterprakt. Men i branterna finns desto fler kryptogamer. De två bergsstupen inklusive några smärre raviner är markanta. Flera gånger då jag åkt på vägen nere i Emådalens botten har jag tänkt att det måste vara platsen för långskägg.

Vid besöket 27/6 hittades nordisk klipptuss på två ställen i södra branten (conf. T. Hallingbäck) samt stor äppelmossa, vedtrappmossa och bl a lunglav, skrovellav, violettgrå tagellav, doftskinn och gränsticka. När jag sammanstrålade med Turander som gått i granskogen strax ovan södra bergsstupet sa jag med eftertryck att "här skulle det kunnas finnas långskägg". Han pekade då på granarna framför mig. Jodå, långskägg på fem träd. Senare hittade han långskägg tre km längre söderut vid Tjäberget i samma östbrant. Långskägget vid Pettsberget växer på ganska klena, omkring 100 år gamla, granar. I omedelbar närhet finns flera torrakor av tall med spår efter två-tre bränder. Även i branten där nordiska klipptussen växer finns träd med brandljud. Brändernas storlek och intensitet måste ha varit växlande eftersom långskägget m fl arter överlevt. Ovan långskägget på lokalen vid Tjäberget brann 25 x 25 m 1992 och där brändes den mesta vegetationen på platån och i branten bort. Här släcktes elden dock med vattenbombning av brandflyg. Trots den lilla brandytan i en högläggesskog har flera rödlistade arter påträffats där. En brand sätter verkligen sprätt på dynamiken.

Nåväl. Pettsbergets södra brant består inte av en lodrät klippa som den norra utan mer av avsatser som det går att gå på. Under dem finns stenskravel och stort inslag av sålg. Avverkningar har förekommit även i dessa branta och besvärliga delar längre tillbaka, men de har ändå naturskogskaraktär. Däremot har äldre huggningar i Pettsbergets norra brant avverkats ända upp mot den lodräta klippan där det dessutom saknas stenskravel nedanför. Där kunde ingen klipptuss hittas, ej heller långskägg. Jag påstår inte att äldre tiders avverkningar gjort att arterna försvunnit därifrån, men avverkningar och stora hyggen intill branter kan säkert påverka nordiska klipptussen negativt, vilket bekräftas av Sven Fransson (Arvika, enligt brev till T. Hallingbäck).

Under 1995 inventerades det väglösa vildmarksområdet Pettsberget/Tjäberget. I hela området på drygt 1 000 hektar gammelskog finns rödlistade arter. Nu hoppas vi på pengar från naturvårdsverket, annars ryker ännu en av Sveriges sista gammelskogar, trots allt fagert tal. Öster om Pettsberget/Tjäberget ligger en i stort sett sammanhängande yta av minst 1 500 hektar bestående av hyggen (till stor del 5:3-avverkningar) och ungskog, bl a med hyggesplöjningar och renrakade raviner. Ett liknande öde lär vänta Pettsberget/Tjäberget där en väg ska byggas nästa år. Vägen är redan stakad, bl a rakt igenom en nyckelbiotop. Enligt vägbyggarna (jordägarna = Orsa besparingskog) finns inga naturvärden som kan hindra avverkningar...

Hygrohypnum-nyckel

Lars Hedenäs

Naturhistoriska Riksmuseet, Sekt. f. Kryptogambotani, Box 50007, S-104 05
Stockholm, Sweden

Abstract: A key of the genus *Hygrohypnum* based on the work by Jamieson is presented and adjusted to use in Scandinavia.

År 1976 försvarade Jamieson sin avhandling "A monograph of the genus *Hygrohypnum* Lindb. (Musc.)", där släktet behandlades på världsvid bas. Tyvärr publicerades aldrig avhandlingen, något som är vanligt i Nordamerika, och därför har antagligen många av Myrinia's läsare inte heller sett arbetet. För att i någon mån göra Jamiesons resultat tillgängliga för läsekretsen presenteras här en något modifierad översättning av avhandlingens nyckel till arterna i släktet *Hygrohypnum*. Nyckeln kan lämpligen användas som komplement till artnycklarna i de nordiska flororna. Notera att nyckeln även innehåller ett par arter som (ännu) inte är kända i norra Europa.

1. Stammen omges helt eller delvis av tunnväggiga celler (hyalodermis), eller det yttersta cellernas yttervägg tunnare och mindre kraftigt färgad än övriga väggar hos epidermis- och barkceller. 2
- Stammen omges av små, tjockväggiga celler. 4
2. Nerv kraftig, enkel, når bladspetsen eller slutar precis nedanför denna. *H. polare*
- Nerv dubbel, kort eller lång, om enkel och/eller gaffelgrenad slutar nerven långt nedanför bladspetsen. 3
3. Bashörsceller uppsvällda och bildar en distinkt grupp, som ibland kan bli röd eller rödbrun. Bladen relativt kort avsmalnande uppåt, ± spetsiga. *H. eugyrium*
- Bashörsceller bredare och kortare än intilliggande celler, men inte uppsvällda eller bildande en skarpt avsatt grupp, hyalina eller gulaktiga, aldrig röda. Bladen relativt långt och gradvis avsmalnande men själva spetsen kort och bred. *H. ochraceum*
4. Alla blad raka, men ibland ensidigt utböjda från stammen. 5
- Alla blad krökta, eller en del blad hos samma exemplar (samma eller olika stammar) krökta och andra blad raka. 18
5. Blad brett äggrunda till cirkulära. 6
- Blad äggrunda till rektangulärt äggrunda eller äggrunt lancettlika. 11
6. Kantcellerna i mitten av bladet 60 µm eller längre. *H. bestii*

- Kantcellerna i mitten av bladet sällan längre än 55 µm. 7
7. Bashörsceller klart differentierade, antingen tunnväggiga eller tjockväggiga. 8
- Bashörsceller odifferentierade eller med endast några få kvadratiske eller rektangulära, tunnväggiga eller tjockväggiga celler. 9
8. Bashörsceller tunnväggiga, vanligen hyalina, förstorade, rundat rektangulära, bildande en rektangulär grupp utmed bladkanten. Inre perichaetialbladen papillösa på ryggsidan i övre delen av bladet. *H. alpinum*
- Bashörsceller tjockväggiga, distinkt pigmenterade i äldre blad, kvadratiske, kort rektangulära eller oregelbundna, bildande en oregelbunden grupp. Inre perichaetialblad utan papiller. *H. duriusculum*
9. Bladnerv vanligen enkel, kraftig och nående till bladmitten eller något längre, någon enstaka gång gaffelgrenad och/eller kort och dubbel (men även då kraftig). Plantan styv. *H. smithii*
- Bladnerven så gott som alltid kort och dubbel, om nerven är enkel är den vek och hela plantan är då också späd och mjuk. 10
10. Blad kraftigt kupade eller skedformiga, vanligen 0,8-1,2 mm långa, med brett trubbig eller brett rundad spets. Inre perichaetialbladens kanter helbräddade och tillbakaböjda. Med 2-3 cilier mellan endostomtänderna. *H. cochlearifolium*
- Blad konkava, men aldrig skedformade, vanligen 1,0-1,7 mm långa, i övre delen avsmalnande till en trubbig spets. Inre perichaetialbladens kanter tandade och plana. Endostomcilier rudimentära eller saknas. *H. molle*
11. Bashörsceller väldigt differentierade, antingen uppsvällda och då vanligen tunnväggiga, eller mindre, tjockväggiga och kvadratiske till kort rektangulära. 12
- Bashörsceller odifferentierade, eller ibland några få kvadratiske till kort rektangulära celler som inte bildar en urskiljbar grupp. 14
12. Blad nära spetsen med smalt tillbakaböjd kant och själva bladspetsen avsatt och tillbakaböjd (speciellt hos bladen nära stam- och grenspetsar), bladen djupt konkava, speciellt nära spetsen. *H. alpestre*
- Blad nära spetsen med plan eller inrullad kant, själva bladspetsen aldrig tillbakaböjd. 13
13. Bladspetsar alltid ± spetsiga och med helbräddade kanter. *H. luridum*
- En del bladspetsar med ett fåtal fina tänder eller trubbiga och tydligt småtandade. *H. subeugyrium*
14. Blad i övre delen plötsligt tillspetsade, avsmalnande i en fin spets. Pseudo-paroik, d.v.s. han- och hongrenar sitter i aggregerat omgivna av gemensamma "stödblad". *H. styriacum*
- Bladspets trubbig eller spetsig, spets ibland kort och tjock. 15
15. Nerv vanligen enkel och nående till mitten av bladet eller längre, mer sällan kortare och dubbel. 16
- Nerv vanligen kort och dubbel, sällan enkel och nående bladmitten. 17

16. Blad trubbiga. Inre perichaetialbladen längsveckade, med tillbakaböjda kanter..... *H. smithii*
- Blad spetsiga, med en kort tjock spets. Inre perichaetialblad oveckade, med plana kanter..... *H. closteri*
17. Bladkant helbräddad. Blad vanligen 0,5-0,8 mm långa..... *H. norvegicum*
- Bladkanten nära bladspetsen ojämn eller småtandad. Blad vanligen 1,0-1,7 mm långa..... *H. molle*
18. Alla blad böjda..... 19
- Raka och böjda blad förekommer blandat på samma exemplar (samma eller olika stammar)..... 23
19. Bashörns-celler odifferentierade..... 21
- Bashörns-celler väldifferentierade, små och talrika, kvadratiske eller kort rektangulära, tjockväggiga eller uppsvällda, bashörnsgruppen plan eller kupad..... 21
20. Bladkant fintandad eller tandad, speciellt nära bladspetsen, smalt tillbakaböjd, tydligast i nedre halvan av bladet..... *H. montanum*
- Bladkanten alltid helbräddad och plan..... *H. styriacum*
21. Bashörns-celler uppsvällda..... *H. eugyrium*
- Bashörns-celler små, kvadratiske eller kort rektangulära, tjockväggiga..... 22
22. Bladspets alltid spetsig, kanten helbräddad..... *H. luridum*
- En del blad trubbspetsade och tydligt småtandade, eller spetsiga med några få, små tänder..... *H. subeugyrium*
23. Bladkanten nära bladspetsen alltid helbräddad..... 24
- Bladkanten nära bladspetsen med några få små tänder..... 25
24. Blad spetsiga, bashörns-celler talrika, kvadratiske eller kort rektangulära. Annulus saknas. Autoik..... *H. luridum*
- Blad plötsligt tillspetsade, bashörns-celler odifferentierade eller med endast ett fåtal kvadratiske celler. Annulus finns. Pseudoparoi, d.v.s. han- och hongrenar sitter i aggregat omgivna av gemensamma "stödblad"..... *H. styriacum*
25. Bashörns-celler uppsvällda, tunnväggiga, blad alltid spetsiga. Stammens yttersta cell-lager bildar en dåligt differentierad hyalodermis..... *H. eugyrium*
- Bashörns-celler kvadratiske, på sin höjd svagt uppsvällda, tjockväggiga, en del blad trubbiga och med småtandade kanter nära bladspetsen. Hyalodermis saknas..... *H. subeugyrium*

Referens

Jamieson, D. W. 1976. A monograph of the genus *Hygrohypnum* Lindb. (Musci). Doktorsavhandling, University of British Columbia, Vancouver.

Myrinia 5 (2), 49–50

Några roliga mossfynd i Dalarna

Lars Hedenäs

Naturhistoriska Riksmuseet, Sekt. f. Kryptogambotani, Box 50007, S-104 05 Stockholm, Sweden

Abstract: Finds of *Dicranum laevidens*, *Neckera besseri*, *Plagiothecium platyphyllum*, *Rhytidiadelphus loreus* and *Tayloria tenuis* in the Swedish province Dalarna are reported.

Under sommarens och höstens vistelser i Dalarna hittades ett antal mossor som antingen inte tidigare hittats i landskapet eller som är ovanliga där eller i landet som helhet. Dessa rapporteras och kommenteras nedan.

Dicranum laevidens

Transtrand, södra delen av Öjskogsfjället, c. 810 m ö.h., 10 oktober 1995, L. Hedenäs (S).

Denna art är tidigare känd söderut endast till Åsele Lappmark, och hittades i ett sluttande kärr i ett skoglöst parti en bit nedanför södra toppen av fjället, på östslutningen.

Neckera besseri

Bjursås, Vrebro, strax N om den gamla järnvägsbanken, c. 220 m öster om vägbron, 6 juli 1995, L. Hedenäs (priv. herb.).

Denna art är antagligen inte hittad i Dalarna tidigare (Nyholm 1960; saknas från Dalarna i Naturhistoriska Riksmuseets samlingar). Arten växte på en skuggig klippa med bland annat *Abietinella abietina*, *Anomodon longifolius*, *A. viticulosus*, *Brachythecium salebrosum*, *Bryoerythrophyllum recurvirostrum*, *Eurhynchium pulchellum*, *Homalothecium sericeum*, *Hypnum cupressiforme*, *Isopterygiopsis pulchella*, *Lophozia longidens*, *Neckera complanata*, *Plagiochila porelloides*, *Pohlia cruda*, *Sanionia uncinata*, *Tortella tortuosa* and *Tortula ruralis*.

Plagiothecium platyphyllum

Transtrand, Öjskogsfjällets Ö-sida, ovan Åsmyrorna, c. 725 m ö.h., 10 oktober 1995, L. Hedenäs (priv. herb.).

Plagiothecium platyphyllum hittades i en liten källbäck i grandominerad skog. Denna sällsynta arts utbredning i landet är något oklar. Nyholm (1965) uppger endast Skåne, Småland och Dalsland. Arten är dock något svårbestämd, och en del äldre fynd bör nog kontrolleras. Jag har själv sett korrekt bestämt svenskt material av denna art från Jämtland och Hälsingland, förutom från Dalarna.

Rhytidiadelphus loreus

Transtrand, Öjskogsfjällets Ö-sida, ovan Åsmyrorna, c. 650 m ö.h., 10 oktober 1995, L. Hedenäs (S).

Orsa, Tunturiberget, nedre delen av N-slutningen, sedd 1994 och den 11 oktober 1995, L. Hedenäs (ej belagd).

Utbredningskartorna för denna art i Störmer (1969) och Hallingbäck & Holmåsén (1985) indikerar att *R. loreus* saknas i norra Dalarna, vilket kanske vid första tanken verkar rimligt för denna suboceaniska art. Norra Dalarna räknas nämligen som lokalkontinentalt i Sverige (Ångström 1974). De två lokalerna ligger dock i äldre grandominerade skogar med säkerligen gynnsamt hög och konstant luftfuktighet, vilket kan förklarar artens förekomst i området.

Tayloria tenuis

Bjursås, Svartholstjärn, nära Brändbäckens inflöde, 2 juli 1995, L. Hedenäs (S).

Arten hittades på en stubbe av ett bäverfällt träd på stranden av sjön. *Tayloria tenuis* hör till de mossor som tycks ha minskat kraftigt under senare år.

Citerad litteratur

- Hallingbäck, T. & Holmåsén, I. 1985. Mossor. En fälthandbok. Andra upplagan. Interpublishing, Stockholm.
Nyholm, E. 1960. Illustrated moss flora of Fennoscandia. II, Musci. Fasc. 4. Lund.
Nyholm, E. 1965. Illustrated moss flora of Fennoscandia. II, Musci. Fasc. 5. Lund.
Störmer, P. 1969. Mosses with a western and southern distribution pattern in Norway. Oslo.
Ångström, A. 1974. Sveriges klimat. Stockholm.

Myrinia 5 (2), 51–54

Stockholmstraktens lever- och vitmossor - en bryologisk nytändning i Stockholm?

Niklas Lönnell

Pontonjärg. 49 4 tr, 112 37 Stockholm

Abstract: A project for the investigation of hepatics and Sphagnum in the Stockholm region is started.

1953 tillsattes en mosskommitté av Botaniska Sällskapet i Stockholm bestående av Rudolf Florin, Edvard von Krusenstjerna, Herman Persson, Gillis Een, Arent Silfversparre och senare även Nils Hakelien.

Framlidne Edvard von Krusenstjerna sammanställde lokaluppgifter från stockholmstrakten i tre pärmar som nu förvaras av Naturhistoriska riksmuseet. Dock resulterade endast bladmossmaterialet (utom vitmossor) i en publikation (Krusenstjerna 1964). Således finns ett omfattande material opublicerat och de senaste årens intresse för kryptogamer inom naturvården har lett till att kunskapen om många arters utbredning har ökat betydligt. Innehållet i pärmen sammanfattades dock av Mora Aronsson med angivelse av hur många socknar som respektive art förekom i (Aronsson 1992).

En grupp mossintresserade sammanställde lokaluppgifter för ett antal arter i Stockholmstrakten runt 1990 som resulterade i en artikel i Svensk Botanisk Tidskrift (Mossornas Vänner i Stockholm 1991).

Jag har nu tagit mig före att börja mata in uppgifterna i Krusenstjernas pärmregister i en databas och hoppas att det finns stort intresse för en liknande grupp som fanns i början av 1990-talet som kan träffas regelbundet samt kombinera genomgång av herbariet med släktesgenomgångar och exkursioner. Den första sammankomsten var den nittonde september i år och en exkursion är planerad till den 28:e oktober.

Jag har även ansett det önskvärt att mossfloran inom övriga delar av Sörmland/Uppland uppmärksammas, varför dessa områden i alla fall i initialskedet inkluderas i arbetet. Eventuellt kommer inte bilden att bli så heltäckande att det är meningsfullt att redogöra för alla arters förekomst, men för de lite ovanligare kan det alltid vara intressant.

I första hand kommer arbetet att inriktas på vitmossor och levermossor, men lokaluppgifter för övriga bladmossor kommer också att samlas in och när

tidsåtgång för arbetet med lever- och vitmossor står klart kommer det att bedömmas om även dessa ska ingå i publikationen.

Arbetet kommer således bestå av följande moment:

1. Sammanställning av lokaluppgifter från Krusenstjernas pärmregister och herbarier.
2. Insamling av aktuella uppgifter och sammanställning av litteratur.
3. Exkursioner till dåligt kända delar och återbesök på äldre lokaler.
4. Författande av text och publicering.

Dock behövs hjälp att komplettera med aktuella uppgifter. Allt är av intresse såväl återbesök på gamla lokaler som nyfynd. Särskilt från de delar av Sörmland och Uppland som inte ingår i vad som betraktas som stockholmstrakten (Krusenstjerna 1964).

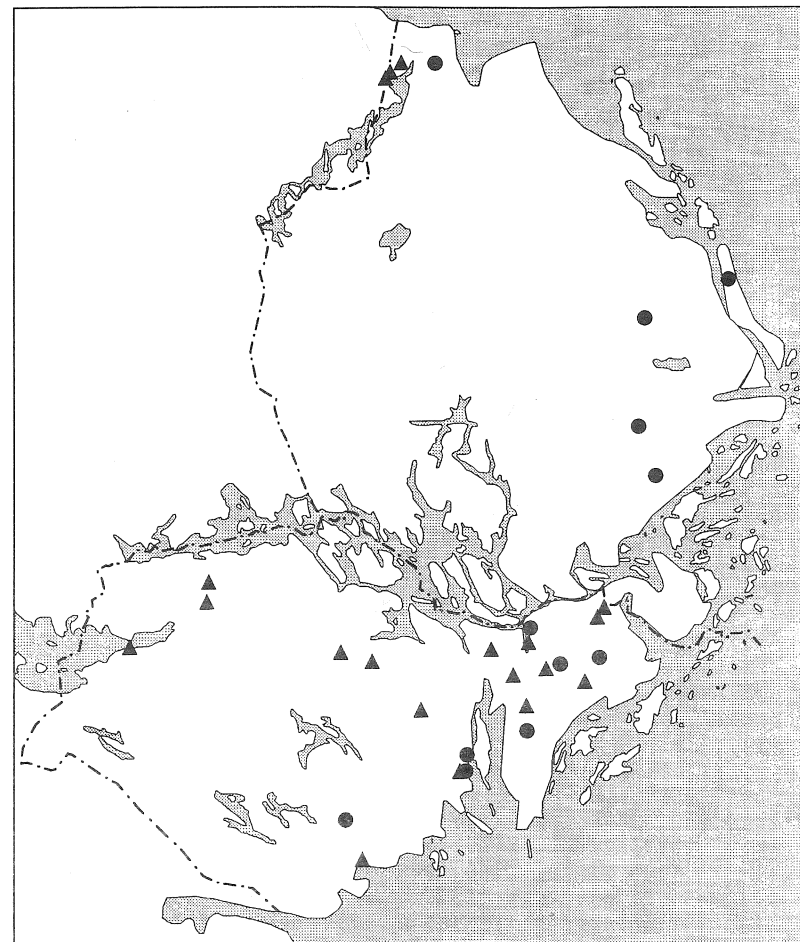
Hör gärna av er till mig om du är intresserad av att delta, har fynd att meddela, vill beställa rapportblankett eller har frågor. Adress: Niklas Lönnell, Pontonjärg. 49, 112 37 Stockholm, fax & tfn: 08- 654 81 29

Som en liten aptitretare har jag sammanställt lokaluppgifter för dunmossa *Trichocolea tomentella* och bollvitmossa *Sphagnum wulfianum*.

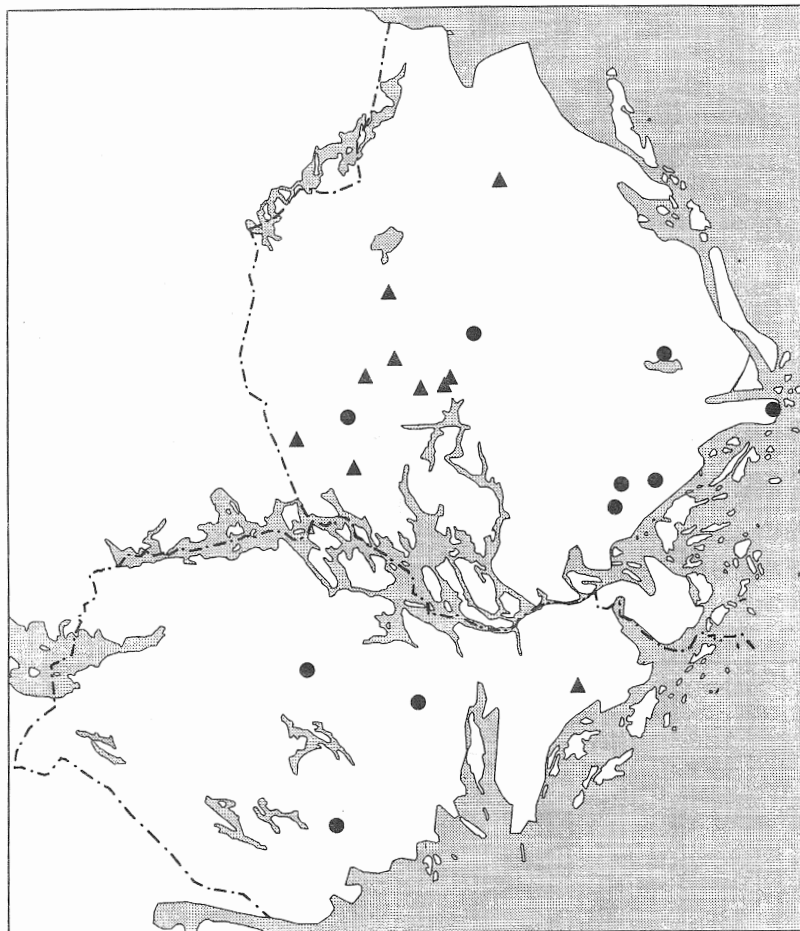
Tack till Kristoffer Hylander, Kristoffer Stighäll, Tomas Hallingbäck, Urban Gunnarsson, Henrik Weibull som bidragit med lokaler samt ett stort tack till Eva Nohlgren för hjälp med utbredningskartorna.

Citerad litteratur

- Aronsson, M. 1993: Checklista över Stockholmstraktens vit-, lever- och bladmossor. *Myrnia* 3(1):1-5.
Krusenstjerna, E. von 1964: Stockholmstraktens bladmossor. Botaniska sällskapet i Stockholm. Stockholm.
Mossornas vänner i Stockholm 1991: Några mossor i stockholmstrakten. *Svensk Bot. Tidskr.* 85: 53-59.

Utbredningskarta för dunmossa *Trichocolea tomentella* i Sörmland och Uppland. Triangel anger fynd före 1990 och en prick fynd 1990 eller senare. Utbredningsluckan i det centrala av Uppland är förvånande då det löper ett flertal rullstensåsar genom området och de lösa jordlagren har en hög kalkhalt.

Utbredningskarta för bollvitmossa *Sphagnum wulfianum* i Sörmland och Uppland. Triangel anger fynd före 1990 och en prick fynd 1990 eller senare. Bollvitmossan är troligen förbisedd.

Hur många lokaler för aspfjädermossa *Neckera pennata* finns det egentligen?

eller
Inventeringen som aldrig tar slut

Lena Gustafsson
SkogForsk, Glunten, 751 83 Uppsala

Abstract: The first map of the Swedish distribution of *Neckera pennata* is presented. At present the species is known from c. 90 sites, of which c. 70 have been discovered after 1989. The species has been searched for at c. 30 old sites, with negative result. Twenty old recordings are very vague and thus very hard to relocate.

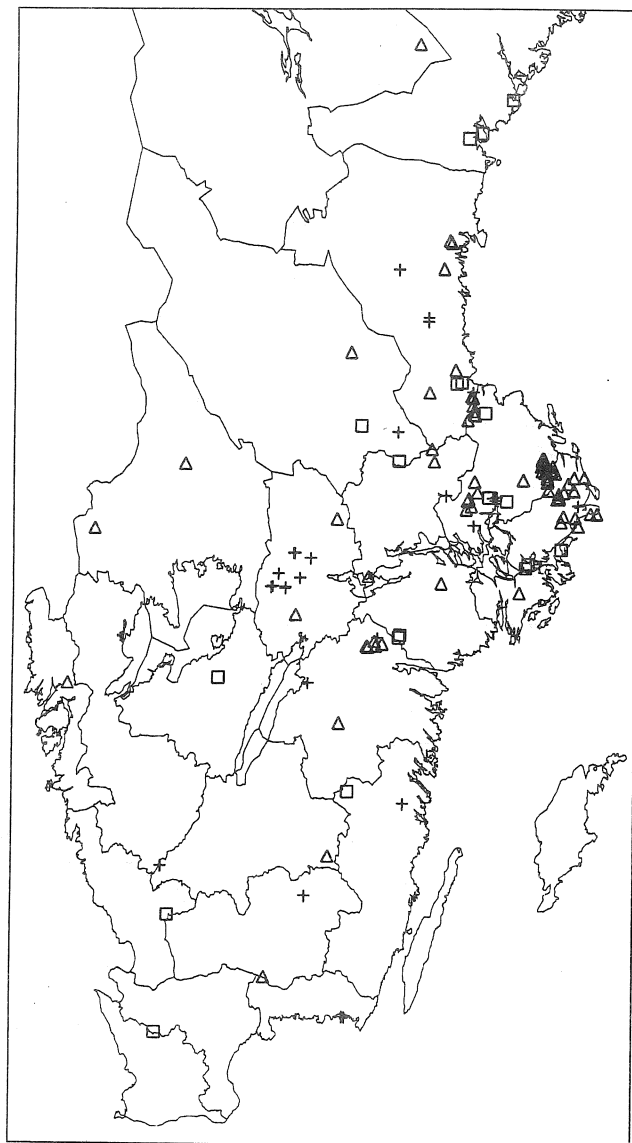
År 1990 började jag en återinventering av gamla lokaler för aspfjädermossa *Neckera pennata*. Syftet var att kartlägga den nuvarande utbredningen och samtidigt noggrant beskriva befintliga växtplatser, så att uppföljningar skulle vara möjliga i framtiden. Det skulle vara en rätt rimlig uppgift som i makligt takt inte behövde ta mer än ett par säsonger. Tanken var att besöka alla väldefinierade lokaler, vilka vid den tiden var ca. 50 (ca. 70 totalt var kända). Det gick raskt i början och en rad lokaler besöktes första våren: Upl, Fiby urskog (kvar), Upl, Bredforsen (kvar), Vstml, Hamrarna (kvar), Sml, Dädesjö (borta), Nrsk, Ölsboda (borta)..... På något sätt spred sig ryktet om undersökningen och jag började få rapporter om nya lokaler. I början var det rätt glest med nyfynden. Sedan har mängden ökat år för år och totalt har under perioden 1990 till 1995 inte mindre än c. 70 stycken hittats! Ett mycket tydligt kärnområde finns i östra Uppland, främst i Vällenområdet och även sydost mot kusten. Flera nyfynd har också gjorts vid Nedre Dalälven. Intressanta isolerade lokaler har påträffats i bl.a. västra Värmland, sydligaste Småland och i Ångermanland.

De många nya fynden får inte tolkas så att arten är på spridning. Aspfjädermossan är en av de bästa indikatorerna dels på gammal skog, dels på biotoper där många andra sällsyntheter finns. Endast ett par förekomster tycks vara nyetablerade (en i Värmland och en i Sandvikentrakten). Mönstret, att många nya växtplatser upptäckts de senaste åren, är ju känt från ett flertal andra indikator- och signalarter. Det finns ju numera en stor skara människor som har lärt sig ett flertal sällsynta mossor, lavar och svampar och därmed har kunskapen om deras utbredning förbättrats avsevärt.

Ambitionen, att återbesöka alla väldefinierade lokaler, har jag numera tvingats överge. Jag är nu nöjd om jag hinner uppdatera och så småningom publicera lokallistan. Här presenteras den första kartan över den svenska utbredningen. Den som är intresserad av en lista över lokalerna är välkommen att kontakta mig. Jag är naturligtvis (trots allt!) mycket tacksam om ytterligare nyfynd kommer till min kännedom.

Tack till Johan Bergström, SkogForsk, som gjorde kartan!

Svenska utbredningen av aspfjädermossa *Neckera pennata*. Trianglar = nuvarande växtplatser, plus = konstaterat utgången, kvadrater = ej besökt lokal. Efter kartans färdigställande har jag fått kännedom om ytterligare ett antal växtplatser: Mpd (1), Hls (4), Upl (1), Vstml (1).

Mossornas Vänners exkursion till Öland och Småland våren 1995

Olle Holst¹⁾ & Niklas Lönnell²⁾

¹⁾Markaskälsvägen 5, 226 47 Lund, ²⁾Pontonjärgatan 49 4 tr, 112 37 Stockholm

Abstract: A report from an excursion to the provinces of Öland and Småland.

Under två apriildagar samlades nästan trettio mossvänner på vandrarhemmet i Kalmar varifrån dagsexkursionerna utgick.

Några dagar innan vi anlände hade det snöat rejält på Öland men denna snö hade som tur var smält bort. Den första dagen for vi till Öland med Thomas Johansson och Tommy Knutsson som lokala guider. Ölands botaniska förening har med WWF-medel inventerat Mittlandsskogen på svampar och lavar och funnit ett stort antal rödlistade arter. Kunskaperna om mossorna på ön är däremot betydligt sämre. Zetterstedt (1869, 1876), Jensen & Medelius (1929), Sjögren (1961, 1965, 1995) och Hylander (1994) är några av de arbeten som behandlar öns mossflora.

Vi började med Lilla Hult, en lövskog med en välutvecklad lundflora i fältskiktet och med arter som ask etc i trädskiktet. Thomas Johansson berättade att det varit en hagmark som vuxit igen. Bland en välutvecklad lundflora i fältskiktet växte bl.a. kalkrosmossa (*Rhodobryum ontariense*). Epifytiskt växte parkhättemossa (*Orthotrichum pallens*), liten baronmossa (*Anomodon longifolius*) och grov baronmossa (*A. viticulosus*). Dock fick Evastina Blomgren leta förgäves efter piskbaronmossan (*A. attenuatus*).

Färden drog sedan vidare till alvarmarkerna i trakterna runt Ekelunda och Tornrör. Där förevisades vi alvargrimmia (*Grimmia tergestinoides*) som ibland bar den lika sällsynta parasitiska öländska svavellaven (*Fulgensia schistidii*). Arten liknar ullgrimmia (*Grimmia laevigata*) med sin långa håruddar och sina kupiga blad. Alvargrimmian upptäcktes av en lichenolog 1993, som kände till att arten ofta var värd för svavellaven i Alperna.

Den torra sommaren 1994 ledde till att vi hittade relativt få bållevmossor ute på alvarmarkerna. Kalklungmossa (*Preissia quadrata*), navelmossa (*Athalamia hyalina*) samt glanslungmossa (*Reboulia haemisphaerica*) hittades dock. Kruskalkmossa (*Tortella tortuosa*) hade sällskap av kortbladig kalkmossa (*Tortella inclinata*), styv kalkmossa (*Tortella rigens*), jordskruvmossa (*Tortula subulata*), midjeskruvmossa (*Tortula intermedia*), trubbig dvärgbågmossa

(*Pseudoleskeella catenulata*), maskfläta (*Hypnum vaucherii*), tuftkuddmossa (*Eucladium verticillatum*) och kalkhättmossa (*Orthotrichum cupulatum*). Det andra fyndet på Öland av sandäbbmossa (*Rhyncostegium megapolitanum*) gjordes av Kristoffer Hylander (det. Lars Hedenäs) under en enbuske på alvarmarken.

I ett kärr nedanför en liten källa fanns kamtuftmossa (*Palustriella commutata*), klotuftmossa (*P. falcata*), korvgulmossa (*Pseudocalliergon turgescens*), späd skorpmossa (*S. cossoni*) och fetbålmossa (*Aneura pinguis*).

På hemvägen stannade delar av gruppen stannade vid Gårdby sandstäpp. Där växte i den kalkrika sanden talrikt slät klockmossa (*Encalypta vulgaris*), plyschgrusmossa (*Ditrichum flexicaule*) och takskruvmossa (*Tortula ruralis*). Dessutom förekom mer sparsamt jordskruvmossa (*Tortula subulata*), kortbladig kalkmossa (*Tortella inclinata*) och spetsig rullmossa (*Pseudocrossidium hornsuschianum*).

Dagen avslutades på vandrarhemmet med ett långt och innehållsrikt årsmöte där allt från ny styrelse till landskapsmossor diskuterades (se protokoll på annan plats i detta nummer).

På söndagen strålade solen och vi gav oss av in mot de Småländska skogarna. Första stoppet gjordes vid en gammal järnvägsstation vid en nedlagd järnväg. Stationen bar det poetiska namnet Vackerslätt. Härifrån gick vi någon kilometer till Stora Tällemossen, ett sumpskogsområde som hotades av avverkning. Vi gav oss genast i kast med att leta efter hotade mossor för att få argument att stoppa avverkningen.

På murken ved hittade vi vedtrappmossa (*Anastrophyllum hellerianum*) och långflikmossa (*Nowellia curvifolia*). Av övriga levermossor kan nämnas hårflikmossa (*Blepharostoma trichophyllum*), liten hornflikmossa (*Lophozia ascendens*), krusflikmossa (*L. incisa*), hornflikmossa (*L. longidens*), skogsflikmossa (*L. silvicola*) och stor lobmossa (*Tritomaria quinqueidentata*). Av den märkliga gröna sköldmossan (*Buxbaumia viridis*) hittade vi flera exemplar av på ett par olika ställen. Kvastmossorna (släktet *Dicranum*) representerades av flagellkvastmossa (*D. flagellare*), bergkvastmossa (*D. fuscescens*), stor kvastmossa (*D. majus*), stubbkvastmossa (*D. montanum*), vågig kvastmossa (*D. polysetum*), och kvastmossa (*D. scoparium*). Några vitmossor fanns i blöten och vi kunde plocka upp fransvitmossa (*Sphagnum fimbriatum*), spärnvitmossa (*S. squarrosum*), flytvitmossa (*S. cuspidatum*) och tallvitmossa (*S. capillifolium*) för jämförande studier. På stenblock växte skärbladsmossa (*Paraleucobryum longifolium*) och kakmossa (*Hedwigia ciliata*). Efter ett par timmars botaniserande lämnade vi området övertygade om här fanns ett antal mossor som motiverade en fortsatt diskussion om huruvida området skulle avverkas eller ej.

Nästa stopp gjordes vid More kastell. Här rinner Morån i en trång ravin med höga lodklippor fulla av mossor. Områdets mossflora undersöktes i detalj för ca 25 år sedan (Söderberg m.fl. 1971) och vi hade glädjen att ha Allan Nicklasson, som var en de som inventerade mossorna då, med oss som guide.

Redan på parkeringsplatsen hittades hällkvastmossa (*Dicranum spurium*) som ett tillägg till de kvastmossor vi sett tidigare under dagen. Under ett par timmar

synades bergväggarna, speciellt på den nordvända sydsidan, i detalj. Äppelmossor i stora mängder växte i springorna och alla tre arterna hittades: stor äppelmossa (*Bartramia halleriana*), styv äppelmossa (*B. ityphylla*) och kuddäppelmossa (*B. pomiformis*). Av klipptussarna noterades slät klipptuss (*Cynodontium bruntonii*), bergklipptuss (*C. polycarpon*) och strumaklipptuss (*C. strumiferum*). Båda trattmossorna, lapprattmossa (*Amphidium lapponicum*) och kuddtrattmossa (*A. mougeotii*) hittades och stora sjok av grov fjädermossa (*Neckera crispa*) klädde berget. Dessutom hittades två ytterligare näckmossor, dels bokfjädermossa (*N. pumila*), och dels aspfjädermossa (*N. pennata*) som av två olika deltagare ungefär samtidigt hittades på två olika träd. Den förra arten var ett återfynd, medan den senare inte tidigare uppgivits för lokalen.

Av levermossor hittades bl. a. vaxmossa (*Douinia ovata*) och frullaniorna företrädde av hjälmfrullania (*Frullania dilatata*), späd frullania (*F. fragillifolia*) och klippfrullania (*F. tamarisci*). Vaxmossan är en utpräglat oceanisk art och förekomsten här, som dokumenterades redan i den ovan nämnda inventering visar på områdets speciella karaktär. Blocktrappmossa (*Anastrophyllum saxicola*), vedtrappmossa (*A. hellerianum*), skogstrappmossa (*A. michauxii*) och liten trappmossa (*A. minutum*) noterades också.

Tyvärr var tiden begränsad, många av oss hade säkert kunna stanna länge på denna fina mosslokal. Redan vid tre-tiden på eftermiddagen började de första exkuranterna, nöjda efter en intensiv helg med mossor, att anträda den i vissa fall långa färden hemåt. Till sist ett stort tack till Crister Albinsson som svarade för de pratiska arrangemangen i Kalmar.

Referenser:

- Hylander, K. 1994: Våtmarksinventering av Öland 1993. Länsstyrelsen i Kalmar län informerar 1994:3.
- Jensen, och Medelius, S. 1929: Till kännedomen om Ölands mossflora. Bot. Notiser 1929: 29-51.
- Sjögren, E. 1961: Epiphytische Moosvegetation in Laubwäldern der Insel Öland. Acta Phytogeographica Suec. 44.
- Sjögren, E. 1964: Epilithische und epigäische Moosvegetation in Laubwäldern der Insel Öland. Acta Phytogeographica Suec. 48.
- Sjögren, E. 1995: Changes in the Epilithic and Epiphytic Moss Cover in Two Deciduous Forest Areas on the Island of Öland (Sweden) - a comparison between 1958-1962 and 1988-1990. Studies in Plant Ecology 19.
- Söderberg, I., Nicklasson, A., Christoffersson, J. och Johannesson J. 1971: Om floran i Moråns dalgång med särskild hänsyn till mossorna. Svensk Botanisk Tidskrift 65:371-392.
- Zetterstedt, J.E. 1869: Musci et Hepaticae oelandiae. Nova Acta Reg. Soc. Sc. Upsal. Ser. 3(7).
- Zetterstedt, J.E. 1870: Botaniska excursioner på Öland under sommaren 1867. Bot. Tidskr. 4: 113-143.

Mossornas Vänners höstexkurs till Roslagen 21-23 september 1995

Kristoffer Hylander

Stupvägen 69, 3 tr, 191 42 Sollentuna & Niklas Lönnell, Pontonjägatan 49, 4 tr, 112 37 Stockholm

Abstract: A report from an excursion to Roslagen in the provinces of Uppland.

Upplands landskapsmossa (enligt preliminärt förslag) aspfjädermossa (*Neckera pennata*) tillhör hotkategorin sårbar (Aronsson, M., Hallingbäck, T. & Mattson, J.-E. (red) 1995). Denna art utlovades inför denna exkursion och visst fick vi se den. Redan på första lokalen hittade Gunnar Ersare aspfjädermossan på en asp och vid nästa lokal, Bellberget söder om sjön Erken, hittades den grova vågiga *Neckera*-arten med korta kapslar på ett stort antal träd. Den växte både på asp och lönn. Dessutom fick vi se mycket annat. Nedan följer ett axplock av de intressantare fynden.

Skogen öster om Långsjön, norr om Erken, Estuna socken och Söderby-Karl socken: Ett avlångt sumpskogsstråk med stora alsocklar där bl. a. *Mylia taylori* purpurmylia hade hittats enligt den inventeringsrapport som fanns från området (Jesper Knutsson i fax). Trots idogt letande hittade vi inte denna västliga art men dock fanns på socklarna *Herzogiella turfacea* platt spretmossa, *Geocalyx graveolens* terpentinnmossa, *Jungermannia leiantha* rörsvepemossa. På lågor i sumpskogen växte bl.a. *Dicranum flagellare* flagellkvastmossa, *Barbilophozia attenuata* pigglummermossa och flera *Riccardia*-arter flikbålmossor. I kanten av sumpskogen fanns *Sphagnum wulfianum* bollvitmossa, *Hylocomiastrum umbratum* mörk husmossa. I den friska skogen S om sumpskogen hittades på lågorna *Anastrophyllum hellerianum* vedtrappmossa och *Lophozia asendens* liten hornflikmossa tillsammans med gränsticka *Phellinus nigrolimitatus*. Dessutom växte *Herzogiella turfacea* platt spretmossa även här på en låga, ett substrat mer typiskt för släktingen *Herzogiella seligeri* stubbspretmossa. Epifyter i samma skog var *Orthotrichum gymnostomum* asphättemossa och *Neckera pennata* aspfjädermossa.

Bellberget S om Erken, Lohärad socken: På de av lövträd flankerade lodytorna fanns stora sjok *Homalia trichomanoides* trubbfjädermossa, *Porella* ssp. porellor, enstaka skott *Anomodon viticulosus* grov baronmossa, och *Ulota hutchinsiae* stenulota, som var ett av dagens roligaste fynd där den växte på en lodyta nära vattenbrynet. *Geocalyx graveolens* terpentinnmossa, *Jungermannia leiantha* rörsvepemossa, *Neckera pennata* asphättemossa (som sagt), *Herzogiella turfacea* platt spretmossa, *Buxbaumia viridis* grön sköldmossa, *Orthotrichum gymnostomum* asphättemossa, *Platygyrium repens* kopparglansmossa var andra mossor som noterades i området. Vi blev även förevisade *Lycopodium echinatum* igelkottsröksvamp av vår lokale guide Kristoffer Stighäll. Dagen avslutades med en liten extra motionstur på jakt efter ett par nycklar, som blivit kvar i skogen.

Vi skulle egentligen ha besökt Gisslingö utanför Norrtälje påföljande dag, men kulingvarning var utfärdad och dagen fick tillbringas på fastlandet istället.

Dagen inleddes med kalkklippor vid havet vid Flisberget NV om Skottviken i Vaddö socken: *Tortella tortuosa* kalkkrusmossa, *Ditrichum flexicaule* plyschgrusmossa, *Encalypta streptocarpa* stor klockmossa, *Scapania calcicola* kalkskapania, *Campylophyllum halleri* hakspärrmossa, *Ctenidium molluscum* kalkkammosa, *Myurella julacea* trindmossa och *Distichium capillaceum* mjuk planmossa fanns på de torra klipporna.

Exkursionens roligaste fynd var utan tvekan *Campylophyllum halleri* hakspärrmossa som var ny för Stockholms län och växte på en NO-exponerad kalkhäll rätt nära krönet på berget. Den är som närmast hittad i bergslagen i Nora socken i Västmanland och i Tersåkers socken i Gästrikland. Dess utbredning är nordlig men den förekommer även i centrala södra Sverige i (Värmland, Närke, Dalarna och Västmanland).

I närheten växte även den vid första anblicken mycket bållevermossliga säckklaven *Solorina saccata*. Detta var dock det närmaste vi kom en bållevermossa.

Rikkärret vid Mörtsjön i Vaddö socken slåtrades fortfarande och mossfloran dominerades av *Scorpidium cossoni* späd skorpiommossa med inslag av *Scorpidium scorpioides* korvskorpiommossa, *Calliergon giganteum* stor skedmossa, *Campyllum stellatum* guldspärrmossa, *Campyllum elodes* kärrspärrmossa, *Moerckia hibernica* kärrmörkia, *Paludella squarrosa* piprensarmossa, *Plagiomnium ellipticum* kärrpraktmossa, *Cinclidium stygium* myruddmossa, *Sphagnum teres* knoppvitmossa, *Helodium blandowii* kärrkammosa, *Sphagnum subnitens* röd glansvitmossa, *Aneura pinguis* fetbålmossa mm.

Ett kort stopp vid en ask/alsumpskog N om Lugnet i Söderby-Karl socken av en decimerad skara ledde till en artlista bestående av bl.a. *Geocalyx graveolens* terpentinnmossa, *Jungermannia leiantha* rörsvepemossa, och *Hypnum pallescens* stubbfläta som bara har ett dussintal lokaler i Stockholmstrakten. Här upptäcktes även trollskägg *Thelephora cf. penicillata*.

Sista stoppet för dagen blev vid en mosse VNV om Norrmarjum i Söderby-Karls socken: Bland *Spagnum fuscum* rostvitmossa, *Cladopodiella fluitans* torvstolonmossa, *Mylia anomala* myrmylia och en del andra typiska mossearter växte *Splachnum ampullaceum* komossa. Ute på mossen växte även *Geoglossum cf.*

glabrum myrjordtunga. I en rikare del av laggen fanns *Rhizomnium pseudo-punctatum* filtrundmossa, *Sphagnum warnstorffii* purpurvitmossa och *Tomentypnum nitens* gyllenmossa.

I en mosstuva ute på mossen hittades *Lophozia laxa* myrflikmossa med några få skott. Detta var ett nytt sockenfynd och arten är endast hittad i tre övriga socknar i Stockholmstrakten (Aronsson 1993).

Vi var runt tio personer som exkurerade i det fantastiska höstvädret (även om det var lite torrt för mossor).

Ett stort tack till våra ciceroner Kristoffer Stighäll, Mats Nordin, Joakim och Gabriel Ekman.

Deltagare Gunnar Ersare, Lena Gustafsson, Kristoffer Hylander, Niklas Lönnell, Raul Keskküla, Roine Karlsson, Eva Skoglund och Henrik Weibull

koordinater för lokalerna i rikets nät

- sumpskogsstråk O om Långsjön: 664230; 165500
- äldre skog vid Bellberget i Erkens SV-ände: 663870; 165130
- kalkklippor vid Flisberget, NV om Skottviken: 666160; 166920
- rikkårr vid Mörtsjön: 665190; 166920.
- ask/alsumpskog N om Lugnet: 664870; 166240.
- mosse 500 m VNV om Norrmarjum: 664400; 165990.

Citerad litteratur

Aronsson, M. 1993: Checklista över Stockholmstraktens vit-, lever- & nålfruktsmossor. *Myrinia* 3(1):1-5.

Aronsson, M., Hallingbäck, T. & Mattsson, J.-E. (red) 1995: Rödlistade växter i Sverige 1995. ArtDatabanken, Uppsala.

Mossornas vänner 1995: Preliminärt förslag till Landskapsmossor. *Myrinia* 5(1): 31.

KÖPES

Är det någon som sitter och trycker på ett överex. av Elsa Nyholms flora? Det gäller altså inte den senaste upplagan med tre nytryckta band utan de sex gamla banden.

Om ni har lust att sälja eller har någon idé hur man får tag på denna skatt hör av er till:

Kristoffer Hylander, Stupvägen 69, 3 tr, 191 42 Sollentuna, Tel 08-929849

Myrinia 5 (2), 63

Vitmosskurs i Malungstrakten i Dalarna juni 1995

Niklas Lönnell

Pontonjärg. 49 4 tr, 112 37 Stockholm

Abstract: A report from a Sphagnum course in the province of Dalarna.

Under ledning av Michael Löfroth och Tomas Hallingbäck med oersättlig assistans från Pell Algot Eriksson genomfördes med bidrag från Naturvårdsverket, Sveriges Lantbruksuniversitet och Malungs folkhögskola en femdagars vitmosskurs i mitten av juni 1995.

Tack vare ett stort intresse och frenesi från Pell Algot Eriksson och malungstraktens växtgeografiska läge har Sveriges samtliga vitmossarter (utom Kjell Ivar Flatbergs nybeskrivna arter) blivit funna i Malungs kommun. Kursdeltagarna var dels ett antal doktorander, våtmarksinventerare och ett antal personer som var inblandade i ett projekt att följa upp kalkning av våtmarkers effekter på vegetationen samt några övriga intresserade.

Tidpunkten var inte optimal för vitmosstudier då de inte var utfärgade och dåligt utvecklade. Detta ledde till åtskilliga problem med fältbestämningen av arterna. Bl. a. konstaterades på laboratorium att både *S. papillosum*, *S. centrale* och *S. austinii* växte ute på en rikare myr som vi inventerade sista dagen.

Vissa kikade även på de små levermossor som kröp omkring bland vitmosskotten. I en tuva av brun glansvitmossa *Sphagnum subfulvum* hittade Henrik Weibull spridda skott av myrflikmossa *Lophozia laxa*.

En av de största sällsyntheterna var spatelvitmossa *Sphagnum angermanicum* som vi blev förevissade på en av Pell Algots lokaler.

Vi fick se de flesta vitmossarterna i fält och de arter som vi inte hittade hade kursledningen med sig material av.

Som avslutning på kursen trakterade Pell Algot och Michael sina felor med bravur.

Ett stort tack till kursledning och Pell Algot Eriksson för en oförglömlig vecka.

Pleurokarpkursen på Kjesäters folkhögskola sommaren 1995

Olle Holst¹⁾ & Niklas Lönnell²⁾

¹⁾Markaskälsvägen 5, 226 47 Lund, ²⁾Pontonjärgatan 49 4 tr, 112 37 Stockholm

Abstract: A report from the course "Identification of pleurocarpous mosses" that was held July, 17-21, 1995 is given.

Under en sommarvecka i juli samlades på Kjesäters folkhögskola i Södermanland ett femton-tal mossintresserade för att lära mera om de pleurokarpa mossorna. Speciellt behandlades de med dubbla tandkransar ur ordningarna Isoetiales, Hypnobryales och Hookeriales. Kursen ordnades av Sveriges lantbruksuniversitet och även om kursen var en forskarutbildningskurs gavs möjlighet för amatörbryologer att delta. I dagarna fem, från tidig morgon till sen kväll, ägnade vi oss åt mossor, både teoretiskt genom föreläsningar och litteraturstudier och praktiskt genom exkursioner och mikroskopövningar. Föreläsningarna behandlade såväl mossornas anatomi och morfologi som deras släktskap och ekologi.

Redan första dagen gav vi oss ut på exkursion i parken runt folkhögskolan. Barken av ett äppelträd skärskådades i detalj och visade sig vara växtplats för pleurokarper som spetsig dvärgbågmossa (*Pseudoleskeella nervosa*) och aspmossa (*Pylaisia polyantha*) samt den allerstädes närvarande cypressflåtan (*Hypnum cupressiforme*). Dessutom hittade vi här några akrokarper, varav kornskruvmossa (*Tortula papillosa*) och trubbhättemossa (*Orthotrichum obtusifolium*) förtjänar att nämnas.

På kursen andra dag gav vi oss ut för att studera våtmarksmossor. I ett rikkärr med namnet Igelbålen kunde vi studera käppkrokmossa (*Hamatocaulis vernicosus*) på en av sina sydligaste växtplatser i landet. Guldskedmossa (*Calliergon richardsonii*), nordlig krokmossa (*Warnstorfia tundrae*) och kärrmörkia (*Moerckia hibernica*) fanns också i kärret. Ur vegetationen kunde vi plocka fram skott av maskgulmossa (*Pseudocalliergon trifarium*) och en enda skott av piprensarmossan (*Paludella squarrosa*) hittades också bland de olika *Scorpidium*-arterna som förekom i stor mängd. Stor revmossa (*Bazzania trilobata*), kärrkammossa (*Helodium blandowii*) och sumpkrypmossa (*Amblystegium saxatile*) hittades i sumpskogen i anslutning till rikkärret. Vid ett stopp vid en lodyta på hemvägen insamlades bl.a. grov fjädermossa (*Neckera crispa*), blek stjärnmossa (*Mnium stellare*) och platt skimmermossa (*Pseudotaxiphyllum elegans*). I ett vattendrag vid bergets fot växte klomossa (*Dichelyma falcatum*).

Kursens fjärde dag ägnades till stor del åt fältstudier. I en bäck vid Högsjö kunde flera arter *Amblystegium* samlas in: bäckkrypmossa (*A. fluviatile*), spådkrypmossa (*A. serpens*) och sipperkrypmossa (*A. tenax*) gav goda möjligheter till jämförande studier av artskiljande karaktärer inom släktet. Här växte även pilmossa (*Leskea polycarpa*) och klängmossa (*Homomallium incurvatum*) på stenarna i bäcksänkan. Gräsmossorna (släktet *Brachythecium*) representerades av bl.a. skogsgräsmossa (*B. salebrosum*), parkgräsmossa (*B. populeum*), källgräsmossa (*B. rivulare*) och bäckgräsmossa (*B. plumosum*). Ett besök i en närliggande lövdominerad skog gav bland annat alsidenmossa (*Plagiothecium latebricola*), kopparglansmossa (*Platygyrium repens*), råttsvansmossa (*Isothecium alopecuroides*), piskbaronmossa (*Anomodon attenuatus*), trubbfjädermossa (*Homalia trichomanoides*) och stubbspretmossa (*Herzogiella seligeri*). Svart nålfruktmossa (*Anthoceros agrestis*) hittades i en åkerkant i anslutning till skogen av några som inte kunde låta bli levermossorna.

Efter exkursionerna satte vi oss vid stereolupparna och mikroskoperna och examinerade det insamlade materialet. Här snittades blad, stammar och kapslar på löpande band och skillnaden mellan parafyllier och pseudoparafyllier diskuterades liksom den taxonomiska betydelsen av axillära hår. De som ville ha mer att bita i än det egna insamlade materialet kunde ta för sig av det material som kursledningen tillhandahöll. I detta fanns mossor från bl.a. Gotland och Norrland. Några passade också på att bestämma gamla kollektioner från byråldan.

Till sist ett stort tack till kursledaren Lars Hedenäs som alltid tålmodigt besvarade våra frågor och hjälpte oss när vi kört fast. Köra fast var för övrigt ganska lätt, speciellt som en del lurigheter fanns med i materialet. Ett tack också till Henrik Weibull som svarade för de praktiska arrangemangen. Låt oss hoppas att flera får tillfälle att gå denna kurs inom en snar framtid!

Inventeringshelg i Göteborg med Mossornas Vänner 13-14 maj 1995

Kristoffer Hylander

Stupvägen 69, 3 tr, 191 42 Sollentuna

Abstract: A report from an excursion to the Gothenburg area.

Ett tappert gäng trotsade väderleksrapporterna och tillika vädret och gjorde en satsning för att komma in på upploppet på den anrika Göteborgsinventeringen. Majvädret 1995 var inte att leka med. Den 12 maj låg snön tjock i Stockholms-trakten. På västkusten kom det dock bara enstaka flingor, så oss gick det ingen nöd på.

Två bilar med vardera tre personer åkte iväg till varsin ruta (ekonomiskt kartblad 5x5 km) för att upprätta en artlista. Denna typ av inventering går till på följande sätt: Ett antal potentiellt intressanta mosslokaler ur olika naturtyper ses ut på kartan. Ofta rör det sig om en nordbrant, en myr, en lövskogsrik bäckdal samt några alléträd vid en åker. Sedan ger man sig av till dessa miljöer och försöker hitta så många arter som möjligt. En person blir den olycklige att fylla i krysslistan. Då hinner man inte titta på några mossor själv, men man lär sig snabbt många koder för arterna.

Nå hur gick det då?

Vi fick ihop drygt 150 arter per ruta i alla de fyra rutor som inventerades under dessa två dagar. För en bryolog från Stockholm var vissa arter intressantare än andra. Vi hittade t.ex. tre *Campylopus*-arter på hållmarker ena dagen. Det var *Campylopus introflexus* (hårnervmossa) med lång vit udd och böjd seta, *Campylopus flexuosus* (hednervmossa) samt *Campylopus pyriformis* (ljungnervmossa). Den andra dagen visade oss Tomas Hallingbäck ytterligare en *Campylopus*-art som är ytterligt exklusiv nämligen *Campylopus atrovirens* (svart nervmossa). Det var en bonusart som vi blev förevisade på en gammal lokal. Gruppen som var vid kusten hittade ett stort antal *Orthotrichum* arter, bla *O. striatum* (slät hätttemossa), *O. diaphanum* (hårhätttemossa), *O. lyellii* (stor hätttemossa) och *O. stramineum* (skoghätttemossa). Andra arter som kryssades i listorna var *Cynodontium tenellum* (liten klipptuss), *Hedwigia stellata* (stjärnkakmossa), *Diphyscium foliosum* (nötmossa), *Fontinalis dalecarlica* (smalnäckmossa) och *Tritomaria exsecta* (skugglobmossa). Den sista arten hittades först under luppen hemma i Per Johanssons lägenhet. Det var mycket som hittades den första dagen men inget går upp mot Henrik Weibulls märkliga fynd av en

enligt rödlistan "Försvunnen" art (mångfruktsmossa, *Cryphaea heteromalla*). Samtalsämnet för kvällen var minst sagt räddat.

Söndagen ägnades åt två rutor längs Göta älv norr om Kungälv. Här fanns atrika branter med bl.a. *Neckera crispa* (grov fjädermossa), *Metzgeria conjugata* (stor bandmossa), *Anomodon viticulosus* (grov baronmossa) och *Dicranum fulvum* (sydkvastmossa). Henrik gjorde ytterligare ett märkligt fynd denna dag då han på en gränslåga på hållmarken hittade *Dicranum fragillifolium* (skör kvastmossa) på en för denna nordliga art mycket sydlig lokal. På en sydvänd lodyta i barrskog hittades *Kiaeria blytii* (krusbörstmossa) och *Jamesoniella autumnalis* (höstörnmossa) och mitt emot i nordslutningen växte mycket *Dicranodontium denudatum* (skuggmossa).

I den andra rutan gjordes ett fynd av *Pterogonium gracile* (fågelfotsmossa) och i ett dike växte stora mattor av fertil *Physcomitrium pyriforme* (stor bägarmossa).

Efter två extremt intensiva dagar avslutades exkursionen och deltagarna för hem med ett stort antal kollektorer i sina väskor att ta hand om. Det är spännande att inventera i Göteborgstrakten. Vad dyker upp nästa gång?

Vi som exkurerade var: Niklas Lönnell, Tomas Hallingbäck, Evastina Blomgren, Per Johansson, Henrik Weibull och Kristoffer Hylander.

Öpprop till Bryologiska Notiser!!!

Sitter Du på uppgifter om sällsynta eller i övrigt intressanta mossfynd?

I första hand: Skriv om det i form av en miniartikel i vår tidskrift!

I andra hand: Skicka in fynduppgiften till Bryologiska Notiser!

Exempel på information och uppläggning av rapporten:

Hygrohypnum montanum, Ångermanland, Bjurholm sn., Degermyrbäcken, 9 km S om Bjurholm, på stenblock i skogsbäck, T Hallingbäck & H Weibull 27/5 1993 (priv. herb.), koordinater i rikets nät 70875 16680

Skicka uppgifterna för sammanställning till:

Henrik Weibull
Solistv. 31, 4 tr.
756 54 Uppsala
tel. 018 - 40 18 10
e-mail henrik.weibull@emc.slu.se

Mossornas Vänner i Uppsala

Ny litteratur

Greven, H. C. 1995. *Grimmia* Hedw. (Grimmiaceae, Musci) in Europe. Backhuys Publishers, Leiden. 160 sid., 44 figurer, 32 färgbilder. ISBN 90-73348-38-2. Beställes from: Backhuys Publishers, PO Box 321, 2300 AH Leiden, The Netherlands. Pris: NLG 96.00.

I denna handbok över släktet *Grimmia* i Europa har författaren för avsikt att samla vad som är känt om släktet i vår världsdel. Som en litteraturkompilation med en del understödande data från egna insamlingar och vissa studier av herbariematerial kan man nog säga att denna handbok ger en översikt över släktet i Europa som helhet. Eftersom totalt endast 4000 exemplar har studerats av Europas drygt 40 arter (inklusive *Hydrogrimmia* och *Coscinodon*) är dock knappast de mer vittspridda arternas förekomster och variation helt täckt i denna handbok. Streckteckningar finns av alla och färgbilder finns av de flesta arterna, men det är tveksamt om de senare väger upp bokens höga pris. Något som också är slående är den komplicerade artnyckeln, med vanligen minst tre alternativ att välja mellan på varje nivå, hur olika kompletta de olika arternas beskrivningar är, och de många språkfelen. Det höga priset gör att jag tvekar att rekommendera denna bok för den som har mossor endast som fritidssysselsättning. [L.H.]

Koponen, T., Karttunen, K. & Piippo, S. 1995. Suomen vesisammalkasvio [Aquatic bryophytes of Finland] Bryobrothera 3: 1-86. 44 textfigurer. (På finska med engelsk sammanfattning). ISBN 951-96475-2-X, ISSN 1235-3949. Beställes från: Bookstore Tiedekirja, Kirkkokatu 14, FIN-00170 Helsinki, Finland. Pris: FIM 150.00 + porto.

Denna guide till Finlands akvatiska mossor innehåller alla arter som hittas under vatten större delen av året. I Finland betyder detta 57 arter, både i stillastående och rinnande vatten. Tyvärr är boken på finska, men även för oss som inte behärskar språket är bokens välgjorda teckningar (48 arter är illustrerade) och utbredningskartorna (52 arter) värdefulla. [L.H.]

Meylania

Nummer 7, mars 1995 domineras av exkursionsrapporter, en rapport från 1994 års möte om hotade mossor i Europa, och en del föreningsangelägenheter. I nummer 8, september 1995 hittar vi en artikel om hur man kan använda fish-eye objektiv för att fotografera trädskronorna underifrån och därmed få en grund för att uppskatta vissa faktorer i den miljö (till exempel hur mycket av nederbörden som når marken) skogsmarksmossor växer i. Här finns även en kort artikel om *Atractylodes alpinus*, som uppenbarligen inte tycks finnas i Ukraina och det östligaste Ryssland. Ett brev från Sverige (!) från en post-doc forskare, en del tillägg till den ännu opublicerade checklisten för Schweiziska mossor, och en artikel om *Crossidium aberrans* i södra Schweiz är andra bryologiska bidrag i detta nummer. Slutligen kan nämnas att den databank som det schweiziska projektet för att kartlägga mossornas utbredning i landet nu har byggt upp kan nås via Internet.

Klipp från den Bryologiska litteraturen

Som ett försök återger vi här abstrakt från den bryologiska litteraturen som kan vara av intresse för svenska bryologer. Om vi skall fortsätta med detta beror på reaktioner från er läsare. Hör av er med synpunkter [Red.]

Bakken, S. 1994. Growth and nitrogen dynamics of *Dicranum majus* under two contrasting nitrogen deposition regimes. – Lindbergia 19: 63–72.

The seasonal variation in growth and nitrogen uptake and assimilation were studied in *Dicranum majus* Sm. growing in two *Picea abies* (L.) Karst. forests, one located in southern and the other in central Norway. The atmospheric nitrogen wet deposition was 10 times higher in southern than in central Norway during the investigated period. Growth and nitrogen uptake rates were highest in the population from central Norway, and seemed to be positively correlated with water supply at the two investigated sites. Concentrations and total amounts of nitrogen, soluble protein and chlorophyll were, however, highest in moss plants from the high-N site in southern Norway. Nitrogen and soluble protein concentrations varied, whereas chlorophyll concentrations remained stable during the investigated period. It is suggested that a high atmospheric nitrogen deposition in southern Norway has led to elevated nitrogen concentrations in *D. majus* due to luxury consumption and nitrogen accumulation. However, further studies under controlled conditions are needed to evaluate the effects of genetic and environmental factors on growth, nitrogen uptake and thus nitrogen concentrations in mosses.

S. Bakken, Dept of Botany, Univ. of Trondheim, N-7055 Dragvoll, Norway.

Økland, R. H. 1994. Bryophyte and lichen persistence patterns in a Norwegian boreal coniferous forest. – Lindbergia 19: 50–62.

Persistence, the tendency of a species to remain in its original position and not to colonize new sites, is studied for 36 bryophyte species in spruce forest and 20 species (including 7 lichens) in pine forest in S Norway. Data sets include presence/absence in 199 meso plots (1 m²) with 3184 subplots (1/16 m²), analyzed with a 5-yr interval, and a subset with 50 meso plots and 800 subplots, analyzed for six consecutive years. Persistence was calculated for different temporal (1–5 yr) and spatial (1/16 and 1 m²) scales. Patterns in the spruce and pine forests were closely similar, and two main components of variation in persistence were demonstrated by PCA analyses: (1) the absolute level of persistence which is strongly associated with size and runs from small bryophytes (mostly hepatics) to large mosses, hepatics, *Sphagnum* and lichens, and (2) variation related to spatial scale. No variation in persistence could be attributed to main local environmental complex-gradients, but variation in absolute persistence coincided with a micro-scale coenocline. Persistence is discussed in relation to real and apparent disappearances and colonizations. Strong size-dependence of persistence is suggested a typical property of cryptogams, on the levels of species as well as individual shoots. The results add to previous evidence suggesting low importance of interspecific competition in the boreal coniferous forest floor.

R. H. Økland, Botanical Garden and Museum, University of Oslo, Trondheimsveien 23B, N-0562 Oslo, Norway.

Hedenäs, L. 1994. Environments indicated by bryophytes in early Weichselian interstadial deposits from northern Sweden. – *Lindbergia* 19: 87–105.

Bryophyte subfossils from the Peräpohjola and Tarendö interstadials (c. 105,000–93,000 and 85,000–75,000 years B.P.) in northernmost Sweden serve as paleoenvironmental indicators. Approximately 100 taxa were found in 97 samples from 17 localities. The samples were analysed by Twinspan and Detrended Correspondence Analysis (DCA) to detect vegetation types and other patterns. Separate analyses of wetland taxa and taxa of drier habitats yielded different Twinspan divisions of the samples and different distribution patterns of the samples along the DCA axes. In both ecological groups there was a prevalence of taxa that are either indifferent to mineral richness or that grow in rather mineral-rich habitats. For the taxa of drier habitats, the moisture gradient and the gradient between more and less stable substrates seem to be important in explaining the observed patterns of species associations. For the wetland species, wetness and nutrient richness (N,P) of the habitat seem to be the most important factors. The deposition environment (classified as kettle holes, Veiki moraines or other environments) seems to have influenced the species composition of drier habitats more than the wetlands. This may reflect that the deposition of the material from the drier habitats is allochthonous and influenced by more environmental factors than the autochthonous deposition of the wetland taxa. The samples of taxa from drier habitats indicate a somewhat more closed bryophyte vegetation during parts of the Peräpohjola than during the sampled part of the Tarendö interstadial. In the wetland samples, species of very wet (often submerged) habitats occurred more often in samples from the southern than from the northern part of the study area, which may reflect either climatic differences or differences in topography or water permeability of the ground at the time of deposition. Several species that are presently arctic or mountainous in northern Europe were found, indicating a colder climate than today and an open environment with few or no large shrubs and trees. *Campylopus schimperi* Milde and *Loeskeopnum wickesii* (Grout) Tuom., indicate that the climate was comparatively oceanic during at least parts of the interstadial periods, whereas the occurrences of *Hamatocaulis vernicosus* (Mitt.) Hedenäs and *Helodium blandowii* (Web. & Mohr) Warnst. may indicate the opposite.

L. Hedenäs, Dept of Cryptogamic Botany, Swedish Museum of Natural History, Box 50007, S-104 05 Stockholm, Sweden.

Cronberg, N. 1995. Isozyme electrophoresis of *Sphagnum*: an analysis of methodology. – *Lindbergia* 20: 40–48.

Information is given on methods for use in the isozyme electrophoresis of *Sphagnum*, particularly the species of sect. *Acutifolia*. The main aspects of cultivation, preparation, extraction, and analysis are described. Methods are compared with protocols published for other bryophytes. Some general recommendations are given: to use young plant tissue for extraction because *Sphagnum* shoots are accumulating detrimental phenolic substances with age; to make as concentrated extractions as possible to improve the intensity of isozyme expression. The use of peroxidases in isozyme studies of *Sphagnum* is discussed. Peroxidases show both abundant phenotypic and genotypic variation and it is concluded that further genetic studies are necessary.

N. Cronberg, Dept of Systematic Botany, Lund Univ., Östra Vallg. 18–20, S-223 61 Lund, Sweden.

Protokoll fört vid föreningen Mossornas Vänners årsmöte i Kalmar 22 april 1995

Närvarande: Christer Albinsson, Malin Björnander, Evastina Blomgren, Nils Cronberg, Gunnar Ersare, Anders Glimskär, Urban Gunnarsson, Lena Gustafsson, Tomas Hallingbäck, Olle Holst, Kristoffer Hylander, Ingrid Hägermark, Bertil Jannert, Johan Jannert, Gerhard Kristensson, Niklas Lönnell, Johanne Maad, Allan Nicklasson, Kristoffer Stighäll, Karin Wiklund, Henrik Weibull.

- 1 Ordföranden förklarade årsmötet öppnat.
- 2 Den föreslagna dagordningen godkändes.
- 3 Årsmötet förklarades utlyst i vederbörlig ordning.
- 4 Till ordförande för mötet valdes Henrik Weibull.
- 5 Till sekreterare för mötet valdes Evastina Blomgren.
- 6 Till justeringspersoner utsågs Christer Albinsson och Urban Gunnarsson.
- 7 Föregående mötes protokoll har publicerats i Myrinia och man ansåg därför att det ej behövde läsas upp.
- 8 Kassören Gerhard Kristensson redogjorde för det ekonomiska läget.
- 9 Revisionsberättelsen upplästes.
- 10 Styrelsen beviljades ansvarsfrihet för det gångna året.
- 11 Valberedningens förslag till sekreterare efter Evastina Blomgren, som av sagt sig återval, framfördes och styrelsen valdes enligt följande:

Henrik Weibull	ordförande
Olle Holst	sekreterare
Gerhard Kristensson	kassör
Kristoffer Hylander	kurssekreterare
Pär Johansson	ansvarig för vitmossfloran
Lars Hedenäs	redaktion för Myrinia
Tomas Hallingbäck	redaktion för Myrinia
Lars Söderström	redaktion för Myrinia
- 12 Till revisor valdes Gustaf Bernström samt till revisorssuppleant Karin Wiklund.
- 13 Till att ingå i valberedningen utsågs Niklas Lönnell och Nils Cronberg.
- 14 En kort rapport från redaktionen för Myrinia framfördes. Man har bytt tryckeri och tidskriften trycks numera i Trondheim.
- 15 Kurssekreteraren påpekade att eftersom föregående årsmöte hölls så sent som i september fanns inget nytt att rapportera om exkursioner och möten under 1994.
- 16 Uppföljning av tidigare beslut:
 - Ny medlemsmatrikel kommer att skickas ut med nästa nummer av Myrinia. I höstnumret kommer förtryckt inbetalningskort för nästa årsavgift att bifogas.
 - Annonsering av lokala exkursioner i Myrinia har inte helt fungerat. Det är svårt att planera så långt i förväg. Möjlighet finns för den som är intresserad sådana exkursioner att höra av sig till de kontaktpersoner för olika regioner som anges i Myrinia. Listan på dessa blir i fortsättningen:

Norrland	Gunnar Ersare	Västergötland	Bertil Jannert
Uppsala	Henrik Weibull	Småland	Allan Nicklasson
Stockholm	Niklas Lönnell	Skåne	Nils Cronberg
 - En pleurokarpkurs ordnas vid Kjesätters folkhögskola i Vingåker under tiden 17–21 juli 1995.
 - Lista över litteratur som finns till försäljning publicerades i häfte 2 av Myrinia 1994. Där fanns också en redogörelse av Henrik Weibull för användbar mossliteratur.
- 17 Mötet uppdrog åt Olle Holst att åstadkomma en liknande redogörelse när det gäller tidskrifter.

- 18 Det var mötets mening att i föreningens stadgar bör göras ett tillägg med följande lydelse: "Föreningens ordförande och kassör äger rätt att var för sig teckna föreningen i ekonomiska angelägenheter." En sådan stadgeändring måste beslutas på två varandra följande möten för att träda i kraft. Man beslöt vidare att föreningens stadgar skall publiceras i Myrinia.
- 19 Medlemsavgiften för 1996 föreslogs oförändrad 50 kr för svensk medlem, 10 kr för familjemedlem samt 90 kr för utländska medlemmar. Man beslöt ta bort den högre avgiften (75 kr) för enbart prenumeration på Myrinia.
- 20 Under 1995 planeras följande möten och exkursioner:
- Till Norska Vestlandet med förläggning i Bergen 2-6 augusti
 - Exkursion i Norrtäljetrakten 22-24 september
 - Inventering i Göteborgstrakten 12-14 maj
- I planeringen för 1996 ingår:
- Exkursion till Skåne i april månad, då årsmöte kommer att hållas
 - Exkursion till Hälsingland under sensommaren
 - Exkursion till Estland
- 21 Eftersom det nummer av Myrinia, där checklistan över svenska mossor förekom, är slut har ett särtryck med checklistan och ändringar av denna tryckts upp. Detta kan köpas för 40 kr. Man föreslog att ett paket bestående av checklistan, vitmossfloran, Bryophyta Nordica och ett års medlemskap i Mossornas Vänner skulle erbjudas kursdeltagare till reducerat pris. Detta tillstyrktes i den mån antalet mossfloror räcker.
- 22 Den första delen av Bryophyta Nordica - levermossdelen - presenterades. Också denna skrift kostar 40 kr att köpa. Vidare uppmanades medlemmarna att finna personer som är villiga att gå igenom de offentliga herbarierna för kommande delar av Bryophyta Nordica.
- 23 Evastina Blomgren redogjorde för det möte i Uppsala som Svenska Botaniska Föreningen kallat till, där man diskuterade SBF:s roll som samlingsorganisation för svenska botaniska föreningar.
- 24 Man diskuterade vad föreningen skall göra av eventuellt ekonomiskt överskott. Det är viktigt att Göteborgsinventeringen blir klar, och därför går föreningen in och betalar kost och logi under den inventeringshelg som planeras (se punkt 19). Vidare bör föreningen kunna ställa upp genom att förskötera pengar för tryckning av mossundersökningar, tex en planerad redogörelse för en inventering av Sotenåset i Bohuslän.
- 25 Henrik Weibull tog upp frågan om ett informationsblad om föreningen. Ett sådant skall skickas med en planerad ny upplaga av fältbiologernas mossflora och det bör också tillsammans med senaste numret av Myrinia skickas ut till nyblivna medlemmar. Det uppdrogs åt Henrik att utforma ett sådant blad.
- 26 Ett förslag om landskapsmossor diskuterades och vissa förändringar gjordes. Listan på dessa mossor skall publiceras i Myrinia så att man kan få in synpunkter. En grupp bestående av Nils Cronberg, Niklas Lönnell, Henrik Weibull och Karin Wiklund utsågs till att utforma presentationer av landskapsmossorna.
- 27 En förfrågan från Svenska mykologiska föreningen om att i ett informationsblad till sina inventerare få använda bilder ut vitmossfloran behandlades. Detta borde inte möta något hinder under förutsättning att källan anges och Harry Andersson ger tillstånd, när det gäller hans fotografier. Det uppdrogs åt Evastina Blomgren att kontakta Harry.
- 28 Tomas Hallingbäck rapporterade att den nya rödlistan är klar.
- 29 Vissa nummer av Myrinia är slut. Man beslöt öka upplagan till 250 ex, dvs 75 överex.
- 30 Frågan om en logo för föreningen väcktes. Gerhard Kristenssons förslag till en sådan antogs.
- 31 Frågan om utbytestidskrifter togs upp. För närvarande finns ett sådant utbyte med en tjeckisk, en tysk och en schweizisk mosstidskrift. Föreningens policy bör vara att ett sådant utbyte gärna görs när det gäller bryologiska tidskrifter.
- 32 Ordföranden förklarade årsmötet avslutat.

Kalmar som ovan
Evastina Blomgren

Justeras:

Henrik Weibull
(ordförande)

Christer Albinsson

Urban Gunnarsson

Inventering av mossfloran i Jumkils socken

"Följ med oss ut och gå i cirklar 2"

Fortsatt studiecirkulerande för mossintresserade

Vi har nu startat inventeringen av mossfloran i Jumkils socken. Tanken är att inventera alla förekommande arter inom 2,5x2,5 km-rutor. Sammanlagt består Jumkils socken av 28 sådana rutor inom socknen. Tanken är att vi gör gemensamma inventeringsutflykter och nogsamt betar av varje rutas olika växtmiljöer för att finna så många arter som möjligt. För den som vill skaffa sig en fin utmaning är det naturligtvis alltid möjligt att ta sig an en ruta för egen del, eller tillsammans med någon.

När man är ute efter att dokumentera alla förekommande arter är det naturligt att samla in en hel del material för kontrollbestämning. För att få detta material artbestämt och för att fortsätta göra det möjligt för "Uppsalabryologerna" att titta på lite eget material kommer vi även att under höst och vinter ha bestämnings-träffar som förra året.

Bestämningsträffar:

17 jan	18.00 vid EMC	bestämningsträff
7 feb	18.00 Villav. 14	genomgång av herbarierna på Växtbiologiska institutionen vid Uppsala Universitet
28 feb	18.00 Villav. 6	genomgång av herbariet på FYTOTEKET vid Uppsala Universitet
20 mar	18.00 vid EMC	bestämningsträff
3 apr	18.00 vid EMC	bestämningsträff
24 apr	18.00 vid EMC	bestämningsträff
15 maj	18.00 vid EMC	bestämningsträff

Plats: Kurslab på institutionen för Ekologi och Miljövård (EMC), SLU södra Ultuna (Ulls väg 33), utom 7/2 och 28/2 (se ovan).

Under våren planeras även ett antal exkursioner till ytterligare några rutor i Jumkils socken. Detta kommer planeras mer noggrant vid vårens inomhus-träffar och när vi ser hur stor del av det uppländska året som har ett kompakt skyddande snötäcke.

Förkunskaper krävs ej (men underlättar naturligtvis)

Om något är oklart, eller om ni vill ha senaste information, hör av er till:
Henrik Weibull, Solistv. 31, 4 tr, 756 54 Uppsala, 018 / 40 18 10

Mossornas Vänner försäljning

Lösnummer

Lösnummer av Myrinia och Mossornas Vänner (Myrinias föregångare): 15,00/ex

Utkomna nummer: MossornasVänner: 1-29, 29 supp., 30(1), 30(2), 31(1),
31(2), 32(1), 32(2), 33(1), 33(2),
34(1).
Myrinia: 1(1/2), 2(1), 2(2), 3(1), 3(2), 4(1),
4(2), 5(1), 5(2).

Följande nummer

är slut: Mossornas Vänner: 29 supp., 31(1), 32(2), 33(1), 33(2).
Myrinia: 2(1), 2(2), 4(1), 5(1).

Portokostnader: 25,00 för 1-3ex, 35,00 för 4-10 ex.

Övriga skrifter

Checklista över Sveriges Mossor (särtryck):40,00
Preiliminary distribution maps of bryophytes in Norden. Vol. 1.
Hepaticae and Anthocerotae:40,00
Vitmossor i Norden (1995), 124 sidor:95,00

Mikroskoperingsutrustning

Objektglas, förpackning om 50 st. (76x26mm):35,00
Täckglas, förpackning om 100 st. (20x20 mm):30,00
Pincetter (rostfria): böjd, fin spets:40,00

Försäljningsvillkor

Alla priser är inklusive expeditions- och portokostnader (utom lösnummer av Myrinia och Mossornas Vänner). Gör din beställning genom att sätta in rätt belopp på Mossornas Vänner postgirokonto 13 37 88-0.

OBS: Till alla inbetalningar utanför Sverige tillkommer en extra kostnad på 35,00 för att täcka de höga avgifterna som postverket tar för utlandsgirering.

Sommarexkursion till Estland 1996 med Mossornas Vänner

Vad döljer sig för spännande på andra sidan Östersjön? Ornitologer har åkt dit, mykologer likaså, kärlväxtexkursioner har arrangerats och nu är det dags för oss - Mossornas Vänner.

Berggrund med samma ursprung som Öland och Gotland, spännande sumpskogar mm. Henrik Weibull har kontakt med aktiva bryologer i Estland, och de skulle tycka att det vore roligt om det kom en grupp mossintresserade svenskar på besök.

Mer information kommer i vårnumret av Myrinia, men redan nu kan det vara bra med en intresseanmälan till:

Henrik Weibull, Solistvägen 31, 4 tr, 756 54 Uppsala, tel 018-401810 eller

Kristoffer Hylander, Stupvägen 69, 3 tr, 191 42 Sollentuna, tel 08-929849.

Exkursionen är planerad till juli eller augusti och varar några dagar runt en helg.

Vårexkursion till Skåne 19-21 april 1996

I samband med årsmötet arrangeras i vår en exkursion till nordvästra Skåne. Skåne erbjuder mycket spännande mossmarker och Gerhard Kristensson, Olle Holst och Nils Cronberg har lovat att se ut lämpliga exkursionsmål. Det har hörts rykten om bl.a. fina kalkrika lermarker i Rååns dalgång och kanjonbildningar på Söderåsen. Vi kommer troligen bo på vandrarhem i Helsingborg och exkurera på lördagen och halva söndagen.

Anmäl er i god tid, men senast 1 mars, så att planeringen underlättas med vandrarhemsbokningar etc och så att vi kan skicka ut mer information. Varför inte slå förra vårens rekord på ca 30 deltagare!

Anmäl er till Kristoffer Hylander, Stupvägen 69, 3 tr, 191 42 Sollentuna. Tel 08-929849

Mossexkursioner i Skåne våren 1996

Söndagen den 31 mars

Sydöstra Skåne: mossor på klippor vid havet, i strandskogar och på strandängar. Samling vid Botaniska trädgården i Lund, parkeringen vid Tunavägen kl. 9.00

Helgen den 20-21 april

Mossornas vänners årliga vårexkursion; i år går turen till Skåne: se information på annan plats i detta nummer!

Söndagen den 5 maj

Floravårdsexkursion till sjölandskapet i sydväst. Vi letar efter några av de arter som finns på listan över hotade mossor. Vi passar också på att besöka Lemmeströ mosse. Samling vid Botaniska trädgården i Lund, parkeringen vid Tunavägen kl. 9.00.

Vid händelse av sammanhängande snötäcke inställes exkursionen.

Ta med lupp och matsäck !

Föranmälan till exkursionerna är obligatorisk.

Kontakta:

Nils Cronberg, tel. 046-20 09 25

eller

Gerhard Kristensson, tel. 046-20 21 85

Arbetet med att sammanställa en check-lista över Skånes mossor pågår. Vi kommer att tillbringa några kvällar på herbariet i Lund. Hör av Dig till någon av ovanstående för närmare detaljer !

Mossornas Vänners Årsmöte 1996

Årsmötet 1996 kommer att hållas lördagen den 20 april i samband med Mossornas Vänners vårexkursion till Skåne, troligtvis på vandrarhemmet i Helsingborg (se separat annons).

MOTIONER och frågor, hör gärna av er till:

Henrik Weibull

Solistv. 31, 4 tr.

756 54 Uppsala

tel. 018 - 40 18 10

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET

97 -01- 1 4

LUND